Fem spor i lokal frisættelse – 12 års danske erfaringer

Notat

Hovedresultater

Ulf Hjelmar og Lars Bo Pedersen

VIVE

Hovedresultater

SVM-regeringen (2022-) har i regeringsgrundlaget fra december 2022 lagt op til "den mest omfattende frisættelse af den offentlige sektor i velfærdssamfundets historie." Regeringen har på det grundlag fremlagt reformforslag på folkeskoleområdet og på ældreområdet, og der er et reformforslag på vej på beskæftigelsesområdet. Det fremgår også af regeringens 2030-plan, at lokal frisættelse vil stå centralt i reforminitiativer i den offentlige sektor i de kommende år.

Der mangler dog en sammenhængende forståelse af, hvordan lokal frisættelse skal begrebsliggøres. Hovedformålet med dette notat er at skabe en typologi for frisættelse for at få en bedre forståelse for, hvad der konkret menes med lokal frisættelse i en aktuel dansk kontekst.

Notatet tager udgangspunkt i de seneste 12 års erfaringer med lokal frisættelse, sådan som de er kommet til udtryk i de mest centrale forsøgsprogrammer på området: Tillidsreformen (2012-15), frikommuneforsøg I (2012-15), frikommuneforsøg II (2016-20), forsøg med friinstitutioner (2018-21) og senest velfærdsaftalerne på dagtilbuds-, folkeskole- og ældreområdet (2021-24).

Fem kerneelementer – eller spor – kan genfindes på tværs af forsøgsprogrammerne. De er illustreret i denne figur.

Der har været en større eller mindre vægtning af kerneelementerne i de forskellige forsøgsprogrammer, men i alle programmer er der indgået en frisættelse fra regler, forsøg på mindre dokumentation, initiativer omkring mindre målstyring, et ønske om en mere tillidsbaseret kultur og en eksperimentel tilgang.

Potentialer og udfordringer i lokal frisættelse

Ud over at søge at skabe en typologi giver notatet også eksempler fra evalueringsmaterialet på, hvilke potentialer og udfordringer der i praksis har knyttet sig til implementeringen af de fem kerneelementer i den lokale frisættelse.

Eksempler på potentialer ses navnlig i forsøg med markante regelfritagelser, hvor det har været muligt at lave ambitiøse innovative tiltag og en grundig opfølgende evaluering – mest tydeligt ses det i frikommuneforsøg II (2016-20) og i forsøg med velfærdsaftaler (2021-24).

Eksempler på udfordringer ses navnlig i mere afgrænsede forsøg, hvor der har manglet en markant politisk og ledelsesmæssig opbakning til forsøgene – mest markant er dette i tillidsreformen (2012-2015), frikommuneforsøg I (2012-2015) og i forsøg med friinstitutioner (2018-2022).

Opfølgende rapport i foråret 2025

Notatet er første del af et samlet projekt, der ser nærmere på erfaringerne med lokal frisættelse, herunder ændringer i lokal styring og ledelse. Den afsluttende rapport, som forventes publiceret i foråret 2025, vil gå i dybden med aktuelle erfaringer med ændringer i styring og ledelse som følge af lokal frisættelse.

Fakta om undersøgelsen

Vidensopsamlingen af erfaringer med forsøgsprogrammer med fokus på lokal frisættelse i perioden 2012-2024 bygger på to typer af dokumenter:

- Politiske dokumenter, der redegør for formålet med det pågældende forsøgsprogram. Der indgår ni politiske dokumenter i vidensopsamlingen.
- Nationale evalueringer af de enkelte forsøgsprogrammer, som redegør for de konkrete erfaringer med implementering af programmerne. Der indgår tyve nationale evalueringer i vidensopsamlingen.

Hovedresultater: Fem spor i lokal frisættelse – 12 års danske erfaringer. Notat.
VIVE/2024
HR_303012